Robertas Žukovskis

Užupio gatvė 38A, 40

Užupis – vienas seniausių Vilniaus priemiesčių, rašytiniuose šaltiniuose minimas dar XV a. Pagrindinė to paties pavadinimo Užupio gatvė R pusėje baigiasi nedidele turgaviete, nuo kurios šakojasi dvi gatvės: viena, kairėje, Krivių, per Popinės priemiestį veda į Antakalnį, kita, dešinėje, Polocko, vedanti į Lyglaukius ir Belmontą. Užupyje gyveno daugiausiai amatininkai, o nuo XIX a. ir smulkūs valdininkai. 2012 m. spalio mėnesį Užupio g. 38A ir 40 APC atliko žvalgomuosius tyrimus. Jie buvo reikalingi ruošiant sklypo (550 m^2) **Užupio g. 38A** pastatų ir kiemo rekonstrukcijos projektą. Iškasti du 2x 2 m dydžio šurfai, ištirtas bendras 8 m^2 plotas. Sklypo P dalyje stovi mūrinis vienaukštis pastatas, R dalis buvo užstatyta šiuo metu jau nugriautais mūriniais ir mediniais sandėliukais bei garažais. Sklypo Š dalis ribojasi su stačiu šlaitu kalvos dešiniajame Vilnios upės krante.

2x2 m dydžio **šurfas 1** iki 55–90 cm gylio kastas sklypo Š dalyje, prie kalvos šlaito. Po plonu velėnos sluoksniu fiksuotas 18–25 cm storio juodos ir tamsiai pilkos žemės sluoksnis su plytų duženomis, akmenimis. Šurfo P dalyje smėlio ir žvyro įžemis pasiektas 20 cm gylyje. Šurfo Š dalyje supiltinis pilkos žemės ir smulkių griuvenų sluoksnis storėja kalvos šlaito link. Šurfo ŠV kampe jo storis siekia 70 cm. Šis sluoksnis susidarė formuojant kalvos terasą – plečiant kiemo teritoriją šlaitas užpiltas atvežtiniu gruntu. Pilkos žemės sluoksnyje aptiktas XVII a. plokštinio koklio fragmentas, kelios smulkios XVIII(?)–XIX a. buitinės keramikos šukelės. Įžemis pasiektas 90 cm gylyje (H_{abs} 115,20 m). Šurfo ŠR kampe, 41–47 cm gylyje atkasta XX a. kalkių duobės dalis (1,3x0,9 m dydžio). Keturkampė kalkių duobė įrėminta medinėmis lentomis – kraštuose išlikę medžio trūnėsiai.

2x2,2 m dydžio **šurfas 2** kastas sklypo ŠV kampe prie seno beržo. Kasta iki 0,5–1,35 m gylio. Po plonu velėnos sluoksniu fiksuotas 30 cm storio pilkos žemės sluoksnis. Po juo pasiektas smėlio, vietomis žvyro įžemis (H_{abs} 115,85–115,90 m). Šurfo ŠV kampe fiksuotas netaisyklingos formos duobės krašto kontūras (1,7x0,9 m dydžio). Duobė gilėja Š kryptimi, šlaito link. Šurfo V sienelėje jos apačia fiksuota 1,25 m gylyje. Duobės užpildą sudaro pilka žemė su gausiomis statybinėmis griuvenomis. Duobės paviršiuje rasti kelios smulkios glazūruotos ir neglazūruotos XVII–XIX a buitinės keramikos šukės, du XVI a. dubeninių koklių fragmentai. Duobės apačioje daug plytų duženų ir puspl yčių. Plytų matmenys – 22x10,5x4; ?x12,5x7; ?12x6,5 cm. Tarp griuvenų archeologinių radinių neaptikta. Tai, kad duobės viršus fiksuotas dabartinio žemės paviršiaus lygyje, liudija, jog atvežtinis gruntas supiltas XX a., formuojant kalvos terasą bei šlaitą.

Žvalgomieji tyrimai atlikti ruošiant gretimo sklypo (1226 m^2) **Užupio g. 40** pastatų ir kiemo rekonstrukcijos projektinius pasiūlymus. Iškasti trys 1,5x1,5 m dydžio šurfai, ištirtas 7,5 m^2 plotas. Prie Užupio gatvės esanti sklypo P dalis užstatyta mūriniais XIX–XX a. statiniais. Sklypo Š dalį užima viršutinėje kalvos terasoje įrengtas kiemas su lauko kavine. Kiemo Š pusėje – status šlaitas į Vilnios upę.

1,5x1,3 m dydžio **šurfas 1** iki 1,1 m gylio kastas kiemelyje prie Užupio gatvės, šalia dviaukščio mūrinio pastato. Nuėmus smulkaus ir vidutinio dydžio lauko riedulių grindinį (XX a. II pusė), atidengtas 60–70 cm storio juodos ir tamsiai pilkos žemės, smulkių griuvenų sluoksnis su XVI/XVII–XIX a. glazūruotos ir negla-

zūruotos buitinės keramikos, XX a. plokštinių koklių fragmentais, gyvulių kaulais. 70 cm gylyje fiksuotas iki 10 cm storio molio sluoksnis su plytų duženomis, keliais XVI–XVII a. plokštinių ir dubeninių koklių fragmentais. Po juo atidengtas 20–25 cm storio pilkos smėlėtos žemės sluoksnis. 0,9–1 m gylyje (H_{abs} 115,95–116,10 m) pasiektas nejudinto smėlio įžemis. Šurfo R dalyje fiksuotas 1,8 m pločio, 1,3 m gylio pakloto dujotiekio perkasimas.

2,1x1,5 m dydžio **šurfas 2** iki 1,05 m gylio kastas kiemo ŠV dalyje. Pradėto kasti šurfo Š dalyje aptiktos suverstos XX a. šiukšlės – statybinės griuvenos, buitinės atliekos. Šiukšlės piltos ant šlaito siekiant išplėsti kiemo teritoriją bei formuojant naują kalvos šlaitą. Nukasus 80 cm storio šiukšlių sluoksnį, šurfas išplėstas į P pusę. P ir centrinėje šurfo dalyse fiksuotas į Š, kalvos šlaito link žemėjantis 35–70 cm storio pilkos žemės, smulkių griuvenų, retų degėsiukų sluoksnis su keliomis XVII–XIX a. glazūruotos ir neglazūruotos buitinės keramikos šukėmis. Šurfo P dalyje 40–70 cm gylyje (H_{abs} 116,60–116,90 m) pasiektas stambaus žvyro įžemis.

1,5x1,5 m dydžio **šurfas 3** kastas sklypo ŠR kampe, prie pat kalvos šlaito. Po betoninėmis trinkelėmis fiksuotas supiltinis sluoksnis – pilka žemė, retos smulkios griuvenos, smulkūs degėsiai, žvyras ir molio gabaliukai. Sluoksnio storis siekė 50 cm P ir iki 1 m šurfo Š dalyje. Po juo atidengtas šlaito link žemėjantis maišyto žvyro tarpsluoksnis (storis – 20–40 cm). 0,75–1,2 m gylyje (H_{abs} 116,25–116,75 m) pasiektas maišytos struktūros žvyro ir pilkos žemės sluoksnis. Jame rastos dvi smulkios XVII a. (?) buitinės keramikos šukės, dubeninio koklio sienelės fragmentas, gyvulio kaulo atlieka su pjovimo žyme. Šurfas kastas iki 1,5 m gylio. Kadangi pradėjo griūti šurfo sienelės, nesant galimybei jį išplėsti, įžemis šurfe nepasiektas.

Užupio St. 38A, 40

During the field evaluation at Užupio St. 38A in Vilnius, 8 m^2 were excavated. A 20–90 cm thick cultural layer, which had formed during the 19th–20th centuries, was recorded in test pits 1–2. A pit with construction rubble was discovered in test pit 2. Soil mixed with construction waste was brought in to create the hill's (courtyard) terrace and the hill's slope. Isolated and chance 16th–19th-century finds were discovered.

During the field evaluation at Užupio St. 40 in Vilnius, 7.5 m^2 were excavated. A 1.1 m thick cultural layer with 16th–20th-century finds was recorded in test pit 1, which was excavated in the S part of the plot. Fill layers of soil and rubbish formed in creating the hill's slope and extending the courtyard terrace in the second half of the 20th century were recorded in test pits 2–3, which were excavated near the hill's N slope. Isolated and chance 17th–19th-century finds were discovered.

Atas Žvirblys

Krivių gatvė 24

Žvalgomieji archeologiniai tyrimai vyko Vilniaus senojo miesto vietos su priemiesčiais (UK 25504) sklype Krivių g. 24. Sklypas yra Užupyje, viename seniausių Vilniaus priemiesčių, „Gedimino kapo" kalno papėdėje. Krivių g. 24 sklypas susiformavo XIX a. I pusėje. Pirmieji pastatai statyti XIX a. viduryje. Tirtame sklype esantis namas statytas XIX a. pabaigoje. XX a. pradžioje namas perstatytas, prailgintas. II Pasaulinio karo metu pastatas nukentėjo.

Į V nuo tirto sklypo, „Gedimino kapo" kalno aikštelės P dalyje tyrimai vykdyti 1989 m. Jų metu 2 m gylyje aptikti 4 vyrų kapai be įka-